ECCLESIASTES.

AZ AZ, AZ PREDICATOR SALOMON.

AZ EGESZ KŐNYWNEC SVMMAIA.

Ez könyvet Sálomon irta ßinten vénségénec ideién, mellyben mindez világ elött bizonyságot akart tenni az ő meg téréséről: Mert summa ßerint azt mutattya meg, hogy ez világon az miben az emberec az ö bodogságokat ßoktác helbeßteni, azokban semmi állandoság ninczen: mellyet azért mond, hogy az embereket fel inditsa az Mennyei iöknac keresésére, neuezi pedig magát prædikátornac, miuel hogy mind az egeß könyvben foglalatos az tanitasban mint egy predikátor. Iollehet Ecclesiasticusnakis mondhattyuc, miuel hogy hyonnan az Istennec Annya ßent Egy hazába bé ßenteltetött, mellytől az elött el ßakadott vala.

ELSŐ RESz.

Meg mutattya az Sálomon az embernec minden igyekezetinec és faradságánac nagy hijaba valoságat, miuel hogy mind az emberec termeßet ßerint hijába valóßag ala vettettec, mind pedig az dolgoc az mellyec felől tudakoznac: Ezen dolgot az ő maga példaiaual bizonittya Salomon

AZ (Solomon) prędikátor-nac, Ierusálemben való Dáuid király fiánac beßédi.

2 Felötte igen nagy hijában valóság, azt mondgya az Prędikátor, felötte nagy hijában valoság, ezec [a] mindenec hijaban valóság.

3 [b] Miczoda haßna vagyon az embernec ëellyes minden ő munkáiában, mellyel munkálkodic az napnac alatta?

4 [c] Eggyic nemzetség el mégyen, és az másic el iö, iollehet az föld mind örökké meg marad.

5 Es az nap fel támaduán, minec vtánna el nyugott, az nap ismét

a. Tudni illic az mellyekről akarc ßolni.

b. Ertelmeés Akar mint fárasza magát az ember az ßorgalmatosßággal, de annac keues haßna vagyon. Math. 6.

c Okat mongya mint ninczen haßna az embernec ßorgalmatos faratságának Mert iollehet az föld meg marad, az nap ha el mégyen esmét meg iö, az folyo vizekis ha az tengerbe mennekis esmét vissza iönec, de az ember el mulando és többe ez vilagra nem iö az halal után.

mét az ő helyére siet, az hól ő fel támadhasson.

6 Siet dęlre, és által mégyen Eszac felé, az ő el forgásáual környül járuán siet az ęg, és hogy az ő kerengése szerint viszsza térhessen az Eeg.

7 Minden folyó vizec sietnec az tengerbe, mind az által az tenger męgis meg nem telic, akar miczoda helyre az folyó vizec siessenec, vgyan azon helyre visśia mennec gyorsasággal.

8 d Eggyenkent ezec az dolgoc mind faradoznac, senki nem mondhatna, nem elégednéc meg az szem látuán, sem bę nem tellyesednéc az fül hálláual.

9 Az mi vólt, vgyan azon az mi ez vtánnis léssen, és az mi most léssen, vgyan azon az mi ennec vtánnais léssen, és semmi ninczen wij dolog az nap alatt.

10 Vagyon valami az miről mondgyác, nézhetsse ezt, wy ez, melly immár soc száz esztendőuel vólt, melly vólt mi előttönc.

11 Ninczen emlekezet az elébbeliekről, és azonképpen az vtóllso dolgokrólis, mellyec iöuendőc, nem léssen emlekezet azoknál kic ez vtán léssinec.

12 e En Solomon prędicator, mikoron vólnéc királlya Izraelnec Ierusálembe.

13 Aduán az én elmémet mind azoknac visgálására, és bölczen való tudakozására, f mellyec léssnec az Eegec alatt, (ez az gonosz hijábanvaló foglalatosság, mellyet adott Isten az emberec fiainac, hogy foglallyác magokat abban.)

14 Láttam minden dolgokat mellyec lésnec az nap alatt, hogy imé, mind ezec czac hijában valóság, és az léleknec gyötrelme.

15 Az egyenetlen meg nem egyenessitethetic, és az fogyatkozás meg nem számláltathatic.

16 b Szóltam én az én elmémuel, monduán, imé, én naggyá löttem, és nyertem bölczeséget, mind azoknac felötte az kic föc vóltanac én előttem Ierusálemben, és az én elmém tanúlt soc bölczességet és tudomant.

17 Adtam annac felötte az én elmémet az bölczeségnec tudására, és minden esztelenségnec és bolondságnac meg tudására, de meg esmerém eztis lenni az léleknec nyomorúságánac.

d: Ieronimus így fordittya Minden dolgoc felötte igen nehezec, második okat mondgya annac, azért Salomon az ő felső mondásánac. Ertelme pedig ez: azért mindenec hijában valoc, és azért haszontalan az embernec fáratsága, mert mindenec nehezec, és valtozandoc annira hogi ember ki nem mondhattya, és az ember nem győzi nezni és hallani azoknac valtozandozakokat ezt bizonittya az 9. versben.
e: Harmadszor az ő maga peldaiáual bizonitta Salomon hogy ez világon semmi dologban ninczen tökelletes állandosság, hanem czac hijába valóság.
f: Azt mondgya hogy elöszer azoknac meg gondolására adta magat, mellyec ez vilagon lesznec vagy termeszet szerint, vagy az ellen.
g: Azaz ez vilagon, Ertelme pedig ez, en vgy mint kiraly es bölcz ember mindeneket akartam megke[resni] es mindeneknec veget menni [?] azonnac mondom, hogy akartam vegere menni mellyet [illegible] es az termeszet[illegible] ellen vadnac es lesznec, de lattam hogy [illegible] mind ezec az emberi. Mert az romlas az termeszetben meg nem orvosolhatic, az romlas pedig soc.
h: Az az, Mi nec vtánna meg keresteni hogy hijába valoság vagyon az termeszet szerint való dolgoknac, vagy az kiuül való dolgoc visgalasában, adam magamat az bölczeségnec tanulására, mely az embert [illegible] informallya.

II. Rész.

Meg mutattya ez Cáputban előszer ez vilagon valo vigasságoknac hijába valoságát, mind azokon valo örömmel egybe, mellyet az ember nagy munkáual és fáradsággal eppit. Masodszor az bölczeségnec hijába valoságárol szol, miuel hogy mind az bölcznec mind az bolondnac egy vége vagyon. Vtolszor az embernec erötlenségét az ő iószágáual valo élésében vagy másnac valo hagyasában, mutattya meg, holot mindenec az Isten akarattyátol függenec.

1 Annac vtána miuel hogy az bölczeségnec sokságában soc búsúlás vagyon, és valaki öregbiti az bölczeséget, öregbiti az gyötrelmet.

2 a Mondéc én az én sziuemben: noh meg probállac téged à vigan való lakásban, hogy meg lássam mitsoda ió

a: Miképpen az felső Cáputban mondá hogy semmi haszna ninczen, és czac lelki gyötrelem akar mit faraszsza magat ember minden dolgoknac meg tudasában Azonképpen ez Cáputban meg mondgya hogy semmi haszna ninczen azoknac mellyekben az ember külső képpen az ő testét gyönyörközteti.

da ió vagyon abban: de imé azis
hijában valóſág.
3 Az neuetéſről, azt mondom
hogy bolondhoz illic az: az vi-
gaſágról pedig, mit haſʒná
az?
4 b El végezém az én ſʒiuemben
hogy magamat adnám bor italra
(meg mikor az bölczeſéget kö-
uetném, és elő vennémezt ez bó-
londſágod, mîg nem meg látám
hogy ha az embereknec fiainac
ez vólna ió, mellyet kellene cze-
lekedniec az ő tellyes életeknec
rendiben.

b: Ertelme ez: minec vtánna látnam hogy minden dologban hijába valoſág vagyon adā magam bor italra. az az testi gyönyörűſegre mikor meg el nem ſzakatam volna Istentől, hogy meg keſerteném ha az vólna iob, vagy az bölczeſég.

5 Felötte igen nagy dolgokat
czelekedtem, eppitéc magamnac
házakat, ültetéc magamnac ſʒő-
lőket.
6 Tſináléc magamnac kerteket,
és almás kerteket, mellyekben
ültetéc minden fele termő gyű-
mölczöző fákat.
7 Tſináléc magamnac halastó-
kat, hogy azokból öntözném az
gyűmölcz termő fáknac erde-
iét.
8 Sʒerzécſʒolgákat és ſʒolgáló-
kat, házámnál neuekedet ſʒolga-
imis ſokac vóltanac énnékem, ő-
reg és apró barmoknac nyáiaiua
lis többel bîrtam mind azoknál,
kic voltanac én előttem Ieruſá-
lemben.
9 Gyűytéc magamnac ezűstöt
és aranyatis, királyoc és tarto-
mányoc örökſégét ſʒerzém ma-
gamnac, éneklő férfiakat, és aʒ-
ſʒoni állatokat, és az emberec fia-
inac gyönyörűſégit, minden fele
vigaſág téuő ſʒerſʒámokat.

10 Es nággyá löc és meg neueke-
dém minden királyoknac felötte
kic én előttem vóltac Ieruſálem-
ben: Az én bölczeſégemis helyén
vólt. c
11 Valamit kéuánnac vala az én
ſʒemeim, meg nem fogtam azok-
tól azokat, még ſem tartoztat-
tam az én ſʒiuemet ſemmi vigaſ-
ſágtól, hanem az én ſʒiuem ör-
uendezett minden én munkám-
ual gyűytött iókban, miuel hogy
ez vólt az én réſʒem minden én
munkáimból.

c: Az az. Nem tauoztam vala meg el az igaz Isteni tisztelettől.

12 Tekintéc minden én dólga-
imra mellyeket czelekedtenec va
la az én kezeim, és az én mun-
kámra mellyet ſʒorgalmatoſſág-
gal ſʒerzettem vala, imé pedig e-
zec mind hijában valóſág, és az
léleknec gyötrelme, el anira hogy
ninczen annac ſemmi haſʒna az
napnac alatta.

d: Azt mondgya hogy mikor látna hogy ez vilagi testi gyönyörűſegben ninczen semmi allandoſág atta magat ez világi bölczeſégnec és bolondſágnac meg tudáſára.

13 d Annac okaért forditám
magamat én, hogy meg kéſer-
teném az bölczeſeget, és min-
denbolondſágot és eſʒtelenſéget,
(Mert vallyons kiczoda vólna
olly ember ki à királt köuethetné
azoknac meg tudáſában, az mel-
lyeket egyebec czelekedtec.)e
14 Noha látám én haſʒnosb-
nac lenni az bölczeſéget az bo-
londſágnál, miképpen haſʒnosb
az világoſſág az ſetétſégnél.
15 Az bölczet lenni ollyannac
mint az kinec ſʒemei vadnac az
feiében, az bolondot pedig az
ſetétben iárni: de meg eſmerém
én hogy vgyan azon egy vége lé-
ſʒen mind ezeknec.

e: Mintha azt mondana, nem oknélkül bizonitom az én példámmal hogy mindenec hijábavaloc, mert én mindent vgy meg keſertettem és mindennec vgy mentem végére hogy senki azt nem miuelheti.

f. Ertelme ez. Noha különböz az bölczeſég az bolondſágtól, és az bölcz az bolondtol: Mind az által az bölczeſégis hijába valo.

16 An-

19 Annac okaért mondám én az én elmémben. Az bolondnac állapattya ßerint léßen az én állapatomis, annac okaért miért bölczelkedném énis fellyeb? Es mondám az én elmémben eztis hiában valóságnac lenni.

17[g] Mert nem léßen emlekezeti sem az bölcznec, sem az bolodnac mind öröcké, mert az mellyec immár vadnac, azoc az következendö idökben mind el felejtetnec, és miképpen meghal az bölcz, azonképpen meg hal az bolondis.

g: Okat mondgya. Miert az bölczeség is hijaba valo.

18 Annac okaért gyülöltem[h] az életet, mert gonoßnac láttatnéc énnékem az dolog az melly léßen az nap alatt: mert mind ez czac hijában valóság, és az léleknec gyötrelme.

h: Vagy meg gyülöltem.

19 Gyülöltem én minden munkámatis, mellyeket én munkalkodom az nap alatt? miért hogy el hagyom azt olly embernec ki én vtánnam fog élni.[i]

20 Es ki tudgya ha bölcz léßene auagy bolond, az ki wralkodandie minden én munkámon az mellyeket czelekedendekis, az mellyet bölczen ßerzendec az napnac alatta? Ezis hiában valóság.

i: Miuel hogy latnam hogy el kellene azt hagynom. Itt is pedig az vilagnac hijaba valoßagat bizonittya ezzel, hogy nem élhet azzal vgy az mint akarná, és nem hagyhattia annac az kinek és az minémünec akarná.

21 Annac okaért én el fórdítám magamat, meg foguán reménségtöl az én elmémet, minden munkám felöl, mellyel munkálottam ez világon.

22 Mert vagyon olly ember, kinec munkáia el végezteteтт bölczeséggel, tudománnyal, és igaßsággal: olly embernec adgya pedig azt örökségül, azki abban semmit nem munkálodott: Ezis hiában valóság, és nagy gonoßi.

23 Mert miczoda marad[k] meg annac az embernec minden ö munkáiából, és elméiénec nyughatatlan fáradozáßából, mellyel ö munkálkodot az nap alatt?

k: Az az, Mi haßnat veßi az ö faratßagos munkaianac, ha azoc bo ondra vagy pediz ßegenre maradnac.

24 Holott annac minden napiaiban vóltanac bánatoc és búsúlas az ö foglalatosságiban: meg éjjelis nem nyugott az ö elméie: ezis hiában valóság.

25 Ninczen czac ez iójs az embernec hatalmában, hog egyéc, igyéc, és ezt czelekedgye hogy az ö elméie lakozzéc gyönyörüséggel az ö munkáia által való iókból: eztis láttam én az Istennec kezétöl lenni.

26 (Mert én nálamnál fellyeb ki élhetné azzal? és kiczoda élhetné nálamnál nagyob gyönyörüségre?)

27 Mert az embernec az ki iónac láttatic az ö ßeme elött, ád Isten bölczeséget és tudománt örömmel: az bünösnec pedig ád foglalatosságot az egybe gyüytésre, és az egybe hordásra, hogy adgya annac az ki iónac tetzic ö elötte. Azis hiába valóság, és az elménec gyötrelme.[n]

l: Az felsö dolgokbol eßt ho[...] Salomon hogy az embernec [...] valo [...] hogy az [...] [...] n [...] [...] nem[...] ßegenseggel [...] d[...] bizonit és az [...] czelekedetine, ki az embereknec ád bölczesseget az ö io kedue ßerint az gazdagságnac betakaritásáraés annac io modiaval valo el rendelesére az Istennel kegyelme az gazdagsagot hogy adgya annac az kinec akaria.

n: Tudni illic az Isten elött.

III. Részs.

Az idöknec viszontagsagibol nagy, valtozásibol bizonittya Salomon ez világon minden dolgoknac hijaba valóságat, es hogy azoknac az ember semmi hasznat nem veßi, Mellyet hogy iobban meg bizonitson, az Istennec Prouidentiaiat hozza elö, ki mindent ád mindeneknec, es mindenec-

kec

ket rendel és igazgat, kinec akarattya ellen az mi iauainckal, nem élhetünc, kinec prouidenciaia állandó, Az vtan ismét az hijába valoſágoknac, és az teſtnec azokban való itiletiſnec meg iráſára.

1 MIndeñ dolognac ideie vagyon, és ideie vagyon eg alatt minden akaratnac.

2 a Ideie vagyon az ſzületéſnec, és ideie à meg haláſnac, ideie vagyon az ültetéſnec, ideie annac ki ſzaggatáſánac az mi ültettetet.

3 Ideie vagyon az meg öléſnec, és az meg gyogyitáſnac, ideie vagyon az rontáſnac és az eppitéſnec.

4 Ideie vagyon az ſiráſnac, és az neuetéſnec, ideie vagyon az iaygatáſnc, ideie vagyon az ſzökéſnec.

5 Ideie vagyon az kõnec el hányáſánac, és az köueknec egybe gyüytéſénec. Ideie vagyon az ölelgetéſnec, és ideie az ölelgetéſtöl való el táuozáſnac.

6 Ideie vagyon az kereſéſnec, idéie az veztéſnec, ideie az meg artáſnac, és az el vetéſnec.

7 Ideie vagyon à ſzaggatáſnac és az egybe varráſnac, ideie vagyon az halgatáſnac és az ſzóláſnac.

8 Ideie vagyon az ſzeretéſnec, és ideie az gyülöléſnec, ideie az hadakozáſnac, à ideie békeſégnec.

9 Miczoda haſzna vagyon az munkáſnac b abban az miben ö munkalkodic.

10 Láttam ezt lenni foglalatoſſágnac, mellyet adot Iſten az emberec fiainac, hogy foglalnác magokat abban.

11 Hogy az Iſten mindent ſzépen rendel az ö ideiében, mig ez világ fenn állis ád az emberec elméiébe, (attól meg valua mellyet az ember meg nem foghat elméiéuel) oly dolgot, mellyet az Iſten czelekeſzic kezdettöl fogua mind végig.

12 Meg eſmértem c hogy ninczen az ö hatalmokban az, ió hanem hogy öruendezzen kiki, és hogy iót czelekedgyéc az ö életében.

13 Söt inkáb hogy az ember eſzic és iſzic, és ęl az ö keze munkáiából, az mind Iſtennec aiándoka.

14 Tudom hogy valamit Iſten czelekeſzic az léſzen öröcké, ahoz ſemmi nem adattathatic, és abból ſemi el nem vétettethetic d és az Iſten ezt miueli ez végre hogy az emberec az ö ortzáiát röttegiec.

15 Az mi vólt moſtis vagyon, és az mi köuetkezic immár meg vólt, és az Iſten forgattya az egy más vtán köuetkezö dólgokat.

16 e Láttam annac felötte ez világon, hogy az itéletnec helyén hamiſſág, és az igaſſágnac helyén latorſág vólt.

17 Es mondéc én magamban. Az igazat és az hamiſſat meg itéli az Iſten, mert iólleheт minden ember akarattyánac ideie vagyon f De az ki mind ez dolgokat igazgattya, azis ielen vagyon.

18 Igy ſzoléc g azért magamban (emberi okoſſág ſzerint minec vtánna azokat meg eſmertette vólna én velem az Iſten, és látnám

hogy

a: Világosb vólna ha igy forditanac. az emberbol ſzületic, ból meg hal, neha ſzületne ha ejtnet ſzaggat, nehajól, neha gyogyit etc. Mert minden dolgoknac hijaba valoſágát bizonittya azoknac valtozandoſágokbol.

b: Mintha azt mondaná, Az álhatatlan dolgoknac álhatatlan az haſznus vagy pedig egyan, ſemmi haszna ninczen. Mind ezekre dig álhatatlának ichat ſemmi haſzna nincen, et azoknac haſznaban ſenkinec reſze nem lehet akar mint törekedgyec. mellyet bizonit az Iſten prouidenciaiaual. ki mind ezeket adgya az embereknec és azoknac valtozáſokat igazgattya állandó képpen, annira hogy ſenki iſten ellen az ö iauainais nem elheti mellyeket iſten mind czelekedie az ö neuenec diczöſégére.

c: Az, az, en ſzembe vöttem hogy ninczen az embernec hatalma arra hogy az ö iáuaiual ellyen. hanem hogy vigan megelegedgyec azzal az mit iſten néki enged. és ellyen igazan.

d: Az iſtennec Prouidẽciáia állando és valtozhatatlan.

e: It ejmeet tér Sálomon az hijába valoſagoknac megiraſára Ez ideig pedig az ö maga peldáiábol bizonitotta ez világi dolgoknac hijaba valóſágat. de immar az olyan peldátiból bizonittia mellyeket másban látot.

f: Az az vagyon az iſtennec telenecenec ideie, mellyben az akaratyoc és keuánſágoc ſzerint czelekedgyenec.

g: Vay. Igy ſzoltam vala pedig előſzer az orſſágo,

hogy ezec az oktalan állathoz ha-
sonlóc.
19 Az emberec fiainac végec ha
sonlatos az oktalan állatnac végé
hőz, és egyenlő végec vagyon a-
zoknac, b az mint meg hal éggyic
úgy meg hal az másikis, és vgyan
azon egy lélec vagyon azokban:
és annac okaért az embernec na-
gyob méltosága ninczen az okta-
lan állatoknál, hanem hogy mind
ezec hijábavalóságoc.
20 Ezeknec mindenic vgyan a-
zon egy helyre mégyen, minde-
nic az porból való, és mindenic
porrá léſ en.
21 Vallyon ſ kiczoda tötte eſ é-
be az ember lelkét hogy fel ment
vólna, és az oktalan állatnac lel-
két hogy az főld alá ment vólna?
22 Annac okaért nékem látta-
tic vala hogy semmi nem vólna
jób, mint hogy az ember őruen-
dezne az ő dolgaiban, miuel hogy
ezac az vólna az ő réſe (ez vilag-
ban,) Mert ki mondhattya meg
annac miczoda kőuetkezic ő v-
tánna.

b: Eſzedbe vegyed hogy ezeket Salomon nem az iſteni lelke áll. tal mondgya, hanem az testnec ítéletiből.

IIII. Rész.

Minec vtánna az testnec ez vilagi nyomorusagokban való itéletiről ſolot volna, Annac vtánna ez világon való dolgoknac hijába valóságát bizonittya, az restekrec, telhetetlen embereknec, gonoſſagban meg kemenyedet kiralyoknac, es az kőſſegnec alhatatlanſaganac peldáiából.

1 Viſſontag mikor én lát-
nám azokat kic ez vilá-
gon nyomorgattatnac, (Mert
imé niluan vadnac) azoknac
kőny hullatáſoc az kinec semmi
vigaztalóioc ninczen, vagy az
meg ſzabadulásra való ereiec, és
az kic minden vigaztalótól meg
foztattac.
2 Diczérem vala én előſzer az
meg hóltakat az kic tudni illic
meg hóltac vólna, az élőknec e-
lőtte, tudni illic azoknac felőt e
az kic meg élnénec.
3 De az vtán jobnac láttatic va-
la, hogy éggyic se vólt vólna és
meg ne késértette vólna az gonoſ
ságot melly ez világon léſ en.
4 Mert látom vala a én, hogy
annac minden dolgaiért, és min-
den igaſſágos czelekedetiért, az
emberre irigykedic az ő felebarát
tya, Annac okaért ezis hijába
valóság, és lélec faydalom.
5 Az bolond egybe kapczollya
az ő kezét, és meg emézti az ő
testét.
6 Azt gondoluán hogy job egy
tellyes maroc nyugalommal, hogy
nem mint mind az két marok-
nac tellyeſſége nagy munkáual és
lelki faydalommal.
7 Viſſontag látéc ez világon
mas hijábavalóságot.
8 c Vagyon olly ember kihőz ha
sonlatos ninczen, kinec sem fia,
sem attyafia ninczen, mind az ál
tal ninczen vége az ő fáradſágá-
nac, és az ő ſzeme meg nem elége-
ſzic gazdagſággal, hogy azt mon-
daná: vallyon kinec munkálko-
dom, hog az én lelkemet minden
iétűl meg foztom? Ezis hijába
valóság és gonoſz foglalatoſſág.
9 Sockaljobban vagyon dol-
ga az kettőnec hogy nem az egy-
nec

Ez négy első vérſet nemellyec az felső Caputhoz ragasztyác. Mert oda valoc.

a: Az ártom vala hogy az ember kedveſſeget élti, vagy jot czelekedik irigye vagyon.

b: Az bolond és rest embereknec példaiokból bizonittya az világi dolgoknac hijábavalóságát.

c: Az fősvény sobrac embernec példaiából bizonittya az világi dolgoknac hijába valóját.

d: Az telhetetlen magoknac valo ſobnac embereké ellen, az tanittya meg Salomon hogy sockal job az barátſágos élet az magánnac valo életnél melyet ſzép példákkal mutatt.

nec: mert azoknac jó iutalmoc
vágyon az ő munkáiokból.
10 Mert ha elesnekis, az égyic
fel emeli az ő társát. Iay pedig
az egyedül valónac ha elesic,
mert ninczen ki fel emellye ő-
tet.
11 Hogy ha éggyüt feküsikis az
kettő, meg melegesinec. Az egye-
dül való pedig mimódon mele-
gedhetic meg.
12 Ha másnál erősseb léssenis
valaki, ketten ellene álhatnac an-
nac. Es az hármas kötel nem ha-
mar szakad el.
13 Iob az szükölködő, de bölcz
gyermec, az bolond és balgatag
királynál, az ki nem szenuedi el
az intést.
14 Mert amaz az fogságbólis
wralkodásra mégyen, holott ez
az ő wralkodásábannis szegénség-
ben születtesséc.
15 Láttam hogy mind ez világon
való élőc adtác magokat az
gyermekhöz, az ki amannac he-
lyette wralkodandó vala.
16 Es hogy semmi népnec nin-
czen vége, és hogy meg az vtán-
noc valókis semmi fejedelmek-
nec nem őruendeztenec. Ezis
nagy hijába valóság és lelki gyöt-
relem.

e: Az bolond királnac pé[l]dajaból bizonyttya ez világi dolgoknac hijába valóságot. f: az szegény legen erti Salomon az bolondságertis. g: Az világonn hogy az kőzség nem elégedic meg az ő állapattyával, és hogy az bölcsed[...] nem is kedueli[...] miuelhogi az kőzséc nem azzec most, hanem mindenkor álhatatlan völt és lé[...] nem czuda azért ha az bolond királyt az ő méltóságától meg az fosztiác.

V. Rész.

Megtanít Salomon ez Részben ez világon való hijába valóságoknac keuanságira, ·l mimódon oltalmazhattya meg magat ember, tudni illic Isteni félelemmel, könyörgessel, Isteni gondui elése felől való gondolkodássál. Az vtán fol az föld gyümölcseinec bírássinac hijába valóságiról, és miné kelyen azzockal élni, meg tanít.

1 Orizd meg mind az te két
lábaidat, mikoron mégy
az Istennec házához, hogy hay-
landó légy az halgatásra inkáb, a
hogy nem mint bolondoknac
adgyoc szerint áldozátra, mert
ezec nem tudgyác hogy gonoszt
czelekesznec.
2 Ne gyorsálkodgyál à te száddal,
és az te elméd ne siessen valamit
szólni Isten előtt, Mert az Isten
Menyekben vagyon, te pedig ez
földön: Azért az te beszéded ke-
ués légyen.
3 Mert miképen hogy álom szo-
kott kőuetkezni az soc foglalatos-
ságból. Azonképen az soc beszéd-
ből, bolond beszéd.
4 Mikoron Istennec fogadást
téssz, ne halogassad annac meg
adását, mert nem gyönyörködic
az bolondokban, Az mit azért fo-
gadsz, meg tellyesiczed.
5 Iob hogy ne fogadgy, hogy
nem mint fogadgy, és ne tellye-
siczbe.
6 Ne engedgyed az te szádnac
hogy bűnre kötelezzen tégedet:
és ne mondgyád amaz angyal[b] e-
lőtt, hogy téuelgésedből lött, hog
az Isten az te beszéded miatt fel
ne háborodgyéc, és el ne veszesse
az te kezednec munkáiát.
7 Mert mint az soc álomban hi-
jába valóságoc vadnac, azonkép-
pen az soc beszédben: hanem az
Istent féllyed.
8 Ha az szegénnec nyomoritá-
sát, és az törueénnec [i] az igasság-
nac el forditását látandod az tar-
tományban, ne czudálkozzál ez
akara-

a: Az az Istennec törueényenec halgatására légy inkab figyelmetes hogy nem az áldozatokra nem úgy mint az hitetlenec kic az áldozatokban csac foglalatosoc, melyec Istennec nem kedueseć bűneikből es penitentiatartásuk nélkül.

b: Tremellius ez Angyalon az Christust érti.

i: érti az gonosz emberec akarattyát.

h Erti gonoſz emberec akadattyat.

h akaraton, mert az magaſſágos ki az magaſſágoſnál fellyeb való, láttya azt, ſőt az magaſságos mind ezeknec felötte vagyon.

c: Itt eſmét teer Sálomon ez világon való dolgoknac hijába valóſágara. Et teleme pedig ez, Az földnec termeſi haſznaſoc és ſzükſégeſec annira hogy az királis nem lehet azoknélkül, Az pénzis ió, noha azzal nem telic bé ha nem él véle, De ha mind az földnec gyümölcze mind az pénz megneuekedikis, mi haſzna vagyon?

9 c Az földnec terméſe mindeneknec haſznos, Az királynakis haſznál az iól miuelt mezőnec gyümölcze.

10 Az ki ſzereti az pénzt, nem telic bę az pénzzel, és az ki ſzereti az ſokſágot, ezis hiába valóſág.

11 Mikor meg ſzaporodic ez illyen ió, meg ſzaporodnac annac meg eméztőijs, mi haſzna vagyon azért annac wránac azokban, hanem hogy czac reáia néz ſzeméuel.

12 Edes az álom az ſzolgának, akar ſokat akar keueſet egyéc, az gazdagnac pedig gazdagſága, nem hágy néki alonni.

d. Vagy, az nehe: foglalatoſſágbannis, az az, noha nagy ſzorgalmatoſſággal igyekezzec meg tartani marháiát ioſzagat.

13 Vagyon gonoſz nyaualya, mellyet láttam ez világon, tudni illic mikor az gazdagſág az ő Wránac veſzedelmére vagyon.

14 Vagy mikor az gazdagſág el vęſz gonoſz dologban való foglalatoſſág miatt, d annira hogy az ő fiának az mellyet ſzült ſemmié ne légyen.

15 Az mint ki iőtt az ő annyának méheből, mezitelen mégyen eſmét el, az mint iőtt vala, és ſemmit nem viſzen el az ő marháiában mellyet kezében el vinne.

16 Annac okaért ezis gonoſz nyaualya, hogy az mint iőtt àcképpen mégyen el, mi haſzna vagyon néki abban hogy az ſzélnec munkálkodott.

17 Es hogy az ő tellyes életében az ſetétben őtt, haraggal keſerűséggel, és nagy búlſúláſsal.

e: Az teſtnec ételettiről ſzól.

18 Ez azért az ió mellyet én láttam hogy ſzép dolog, e enni és innya, és élni az ő munkáiáual keresett ióual, mellyel fáraztotta magát az ő tellyes életénec napiain, mellyeket adott néki az Iſten, mert czac ez az ő réſze.

19 Es hogy az kinec adott Iſten gazdagſágot és ioſzágot, és az kinec meg engedte hogy egyéc abból és az ő réſzét el vegye, és őruendezzen az ő munkáiánac, ez az Iſtennec aiándoka.

f Az az, hogy az ő keueſeiuel meg elegeduén azzal mertekleteſen az ő teſténec tapláláſára él, és az Iſtent diczéri.

20 Hogy ha nem ſokat adott (az Iſten) mind az által emlekezzéc meg az ő életénec rendiben arról, hogy az ő ſziuénec őrőmét az Iſten kedueli. f

VI. Réſz.

Meg mutattya Sálomon ez vilagi ioknac hijába valoſagát abbol, hogy azoc nem mindenkor vgyan azon egy embernél maradnac hanem ide rouá oſzolnac. és hogy ſem magokat az gazdagſágoc ſem az ő Wrokat az hijába valoſágtol meg nem mentheric, és ſenkit iobbá nem teſznec,

1 VAgyon egy gonoſz mellyet láttam ez világon, és az emberec kőzt gyakorta vagyon.

1 Mikor valakinec az Iſten ád gazdagſágot, ioſzágot, tizteſſéget, és ki ſemminélkűl nem ſzűkölködic, valamiben gyönyörködhetnéc, és az Iſten nem engedi annac hogy éllyen azzal, hanem más él azzal: Ez nagy hijába valóſág és gonoſz nyaualya.

3 Bátor ſzűllyőn valaki ſzáz gyermekeket, és ſoc eſztendeig éllyen, iólléhet az ő eſztendeinec napiai

ſokac,mind az áltál ha azzal az ió-
ual meg nem elégeſiic, és nem lé-
ſien temetéſe,azt mondom hogy
iob annál az idetlen gyermec.

4 Mert hijába valóſágban iött,
ſetétſégben iár, és ſetétſéggel fe-
deztetic bę annac az ö neue.

5 [a] Imez az napotis nem látta,és
nem keſértette, tűrhetőb ennec
allapattya hogy nem amannac.

6 Hogy ha kęt ezer eſztendőt
élneis, és az ióual nem él, auagy
nem vgyan azon egy helyre men
neké mind ezec?[b]

7 Ha az embernec minden mun
kaia ió ſierencʒes léſſenis, mind
az által az ö kéuánſága bę nem
telic.[a]

8 Mert miuel külömböz à bölcz
az bolondtúl, és az gazdag az ſie-
géntöl,mig az élöc között iárnac

9 Iob(mondhatnád)az mit em-
ber ſiemmel lát,[b] hogy nem mind
az ö kéuánſágánac köuetéſe: E-
zis hijába valóſág és az léleknec
keſerüſége.

10 Valamint vagyon, [c] immár
rajta vagyon az emberen az em-
beri neuezet, és bizonyos dolog
hogy ö ember, és hogy nem ve-
tekedhetic azzal az ki hatalmasb
ö nálanál.

11 Ha az ioſság ſoc,az hijába va-
lóſágis ſoc, és mi haſzna vagyon
az embernec abban?

12 Mert kiczoda tudhattya mi
légyen embernec ió ez vilá-
gon, az ö nyomorúlt életinec na-
piai, mellyekben mint egy ár-
nyékon által mégyen? kiczoda az
az ki meg mondhatná az ember-

a Tudni illic, az idetlen gyermec.

b Tudni illic, mind az ki ket ezer eſztendöt elt, mind az idet len.

a: Az az, Ab bolis meg tel- tzic minden dolgoinac hi ába valóſága mert azoc nem czac val tozandoc, ha- nem ha az em ber mind ez világot birna is nem elégi- tzic meg.

b: Az az, Iob az vagyon aznincz enné.

c: Az az ha tor igy égyen hogy iob az gazdag ig az ſzegenſég nél, de azért az ember va gyon ember és hijába va- lóſág ala vet tetet más az hogy az ioſza gis ollyan mul lando, annac felette ki tud gya mi köuet kezhetic az gazdagra.

nec ez világon az mi köuetkezic
ö reáia.

VII. Réſz.

Ez világi ioc az ió hirt neuet, az ió hirnél az halált iobnac mondgya. Annac okáért az embereket az bölczeſégre, Isteni felelemre, és az Istennec igazgatáſához való engedelemre, és az ſzeretetre inti. Az bölczeſégnec vélekedeſét kárhoztattya, és meg mutattya hogy az embernec, kéualképpen az gonoſz aſzſzoni állatnac gonoſſága, véghetetlen.

1 IOb embernec az ió hir az
drága kenetnél,De az halál-
nac napia iob az ö ſzületéſénec na
piánál.

2 [a] Iob az ſiralmas házhoz men-
ni, hogy nem mint az lakodalom
nac házához, miuel hogy minden
embernec vége vagyon, és az élö
ember meg emlekezic arról.

3 Iob az ſiomoruſág az neuetéſ-
nél; mert az ortzánac ſiomoru-
ſág által iobbá léſſen az embernec
lelke.

4 Az bölcz embereknec elmé-
iec az ſiralmas házban vagyon,
Az bolondnac pedig elméiec az
vigaſágnac házában.

5 Sockal iob az bölcz embernec
dorgaláſát hallani, hogy nem az
bolondnac énekléſeket.

6 Mert ollyan az bolondnac ne-
uetéſe, mint az töuiſnec ropogá-
ſa az fazéc alatt, [b] Ezis hijába va-
lóſág.

7 Az nyomoruſág miuel hogy
meg háborittya à bölcz ember-
tis, és annac ſiuénec ereiét el
veſzti az aiándéc.[c]

8 Iob akar mi dolognac az vé-
ge, annac kezdetinél: iob az tü-
rö hogy nem az keuély.

9 [d] Ne légy hirtelen az haragra,
mert

Ertelme ez, Az io hir drága, de ab banis nincʒen állandoſág az embereknec tökelletlenſé- gekért, de az halál iob az hirnél, és az világi ioknál.

a: Hogy az halál iob lé- gyen az ió hirnél, Ezzel bizonit- tya mert az halottac minket tanita nac.

b: Az az, al- hatattan az neuetes és ke- ues ideig tart mint az töuiſ nec langia.

c: Mintha azt mondana mi- uel hogy min denek ez vilá gon alhatat- lanoc és az bölczekis ide touá ha- nyatnac kü- lömbözö in- dulatoc ál- tal azért ö is inkáb kéuán- nyac az ha- lált hogy nem az életet &c. és ezzel bizo nittya máſod ſzor hogy az halál iob ez világi ioknál,

d: Ez világi dolgoknac hi ábavalóſágat bizonittya az bölczeſégböl.

mert az harag az bolondoc ke-
belében nyúgoſzic.
10 Ne mondgyad ezt: miczo-
da az oka hogy az régi napoc
iobbac vóltac ezeknél? mert nem
bölczeſégböl ſzármazic ez illyen
kérdés,
11 Ió az bölczeſég az örökſéggel
és elömenetekre vagyon az embe
reknec kic ez napot láttyác.
12 ᵉMert az bölczeſégnec és gaz-
dagſágnac árnyéka alatt nyúgo-
ſzic, az ember, de az bölczeſég, be
czülletesb, melly életet ád az ö
Wrainac.
13 Tekincz meg az Iſtennec cze
lekedetit, mert kiczoda állathat-
tya helyére azt az mit ö el ront?
14 Az ió ſzerenczénec ideién élly
az iòual, az gonoſz ſzerenczénec
pedig ideiére vigyáz, mert ezt az
Iſten amannac e lenébe helhez-
tette, annira hogy az ember ſem-
mit abban eſzébe nem vehet az
mi reáia köuetkezic.
15 Mind ezeket láttam az én hi-
ába valóſágomnac napiain, hogy
vagyon olly igaz ki az ö igaſságá
ban el vészi, és vagyon gonoſz em-
ber ki az ö életénec napiait meg
hoſzſzabittya ᶠaz ö gonoſſágában.
16 Ne légy felöttéb igaz, ᵍ és
felötteb ne bölczekedgyél, mi-
ért kereſnél magadnac veſzedel-
met.
17 Ne légy felötteb gonoſz, és
ne légy balgatag, miért halnál
meg az te idöd elött.
18 Iob hogy ezt meg fogiad, ſöt
inkáb az te kezedet ettöl meg ne
vonnyad: hogy az ki Iſtent tiz-

mesnec általa enged ember az Iſten prouidentianac annac titkait nem viſgállya, Más embernekis beſzédit és czelekedetit nem viſgállya, azt mondgya pedig hogy mikor ezekben láttatott bölczelkedni eſzébe vötte hogy táuól volt az bölczeſégtöl.

e. Az az, nemellyec az bölczeſégnec, nemellyec az gazdagſágnac árnyeka alat nyugoſznac.

f. Az az, Soc ideig él az gonoſſágban.

g. Ertelme ezec ez é mondaſnac, hogy nem kel az ſzi mi igaſſágunkal és bölczeſégünkel felette dicsekednünc.

teli, mind ezektöl meg ſſabadúl.
19 Ez bölczeſég meg erösiti az
bölczet, inkáb hogy nem mint
tíz hatalmaſoc kic azon egy vá-
rosban vadnac.
20 Iollehet ninczen egy igaz em
beris ez földön, ki iót czeleked-
néc és nem vétkeznéc.
21 Ne figyelmezzél minden be-
ſzédre mellyet mondanac, még az
te ſzolgád beſzédéreis ne figyel-
mezzél ha néked gonoſzt mond.
21 Mert gyakorta az te lelked
vadól tégedet, hogy teis gonoſzt
mondottál egyebeknec.
23 Mind ezeket meg probáltam
az én bölczeſégem által. Mikor
azt gondolnám: bölcz vagyoc, én
tülem az bölczeſég ackor táuól
vala.
24 Mert az mi felötte igen meſ-
ſze vagyon, és felötte mélyſéges,
kiczoda tudhattya meg azt?
25 Forditám én magamat és az
én ſziuemet az bölczeſégnec tu-
dáſára, meg kéſértéſére és kereſé-
ſére, az okoskodáſnakis meg ta
nuláſára, azonképpen hogy meg
tudnám az bolondſágnac gonoſ-
ſágát, és az téuelgéſnec baltagſá-
gát.
26 Es találtam én egy dolgot
melly keſeruesb az halálnál, tud-
ni illic az ollyan aſzſzoni álatott,
kinec az ö ſziue ollyan mint az
tör és az vereſégec, az ö kezei pe
dig ollyanoc mint az kötelec: Az
ki Iſtennec elötte kedues, meg ſza-
badúl attól: Az bünös pedig meg
fogattatic attól.
27 Láshatſie, ezt meg találtam

h. Vagy mind ezekböl ki megyen, vagy ſzabados ezektöl tudni illic az Iſtenbe való gondolatoktul, holott int az Iſteni tiſzteletre.

1. Reg: 8. 2. Par: 6. Prouer: 20. 1. Ioan: 1.

i: Az bünös embernec kételkedeſenec reſzi eleit, iollehet bünösec vagyunc mind az által ha Iſtent tiſzteliyuc az mi erötlenſégünket fel ſegeli.

Ertelmezes] hogy az ö bölczeſégéböl fordult egyeb embereknec bölczeſegeknec és bolondſágoknac meg gondoláſára.

(azt mondgya az Egy házi ßiól-
ga,) mikor gyakorta nagy ßorgal
matoſſággal kereſném az okoſ-
kodáſt.

28 De mennel inkáb kereßi az
én lelkem, annál inkáb nem ta-
lálom meg [k] Ezer közzöl egy em-
bernec meg találom, de az aß-
ßoni állatnac gonoßſágát, melly
mind azockal meg jegyeztetet,
meg nem tudhatom.

29 Láſſad ezt az mit találtam,
hogy tudni illic az Iſten teremtet-
te az embert igaſſágban, ök pe-
dig kereſtéc hijába való gondo-
latokat.

i. Tudni illic melly vagyon az gonoſz aſzſzoni állatban. k. Az az Végére nem mehetec az aſzſzoni állatoknac gonoſſágoknac, a ,ok nac tudni illic az kikröl ſzól a. v. 26. l. Az melyekröl ſzollec 26. verſeben. m Minthaugy mondana, ö magatul vagyon az embernec gonoſſága nem az Iſtentöl.

VIII. Réſz.

Meg mondgya elöſzer az feiedelemnec minemö kö... engedelemmel tartoznac az emberec, es az ... külsö igazgataſnac hijába valoſágat mondgya és bizonittya meg azoknac kegyetlenſégekböl az kic igazgatnac, ki ket fenyeget halallal es ... az tokat pedig vigaztallya: Vtolſor az teſtnec ez illyen dolgokban valo ítéletit mondgya meg,

1 Kiczoda haſonlatos az bölts höz? vagy ahoz az ki valami dolognac magyarázattyát tudgya? Az embernec bölczesége meg világoſittya az ö ortzáiát annira hogy annac ábrazattyá-nac erößége meg kettöztetic.

2 a En mondom hogy az király-nac paranczolattyát meg kel ö-rizni, de az Iſtennec esküuéſének módgya ßerint.

3 Ne meny haraggal el az ö or-tzáia elöl, ne maradgy meg az gonoßi dologban: mert valamit akár (az feiedelem) meg czeleke-ßi.

4 b Valami dolgot parancz ol az király, azt megis czelekeßi, Es kiczoda merné néki ezt monda-ni: mit miuelßi.

5 Az ki meg tartya az király pa-ranczolattyát, nem kéſért meg nyomoruſágot, Mert az bölcz-nec elméie tudgya mind az idöt, mind pedig minden dolognac módgyát.

6 Mert minden akaratnac (meg czelekedeſénec) vagyon ideie és módgya, De az embernec nyaua-lyátaſoc. c

7 Mert nem tudgya azt a mi kö-uetkezic, mert ki mondgya meg néki mikor léßen valami.

8 d Egy ember ſem wralkodha-tic az ö maga lelkén hogy meg tartſa az ö lelkét, és ſemmi ha-talmaſſág nem fog az halálnac na-pián, és az ütközetben ſemmi az nül, és az tuſakodás nem ßabadi-tya meg azt az ki azzal él.

9 Mind ez dologban láttam, mikor gondolkodnám minden dologról melly az nap alatt esic, hogy vagyon olly idö mellyben wralkodic az ember az emberen ö maga kárával.

10 e Mert láttam hogy az ke-gyetlenec el temettettec minec vtánna meg hóltac, és minec v-tánna az ßent helyböl ki mentec, el feleytettec abban az városban az mellyben vgy czelekedtec. E-zis hijába valoſág.

11 f Miuel hogy hamar ſenten-tia

Nemellyec ez elsö verſet az felsö caputhoz ragaztyac. a Ez világi dolgoknac hijába valoſágat, az feiedelmeknec pél dainkbol ... ittya. En ... peniglen beſzedenec ... Az feiedelemnec engedelmet kel iſten ſzerint Az az ... hogy az ... adot ... meg ... ...

hogy az ö haragiát és büntetéſet el távoztathaſſa az ember, ki noha haragiat el halaztya de mikor ideie vagyon boſſzut áll, és az ö haragiatól nem béj embernec meg oltal maznimagat De ebben is nagy hijába valóſág vagyon, mert gyakorta az feiedelem haraual wralkodic. b. Igen ferdittetod. Az király nac beſzede ſzerint vagyon az ö hatalma. vagy igy: valahol vagyon az király beſzéde, ott vagyon az hatalom vagi az wralkodás. c: Moddal nem ſzolgál ember az feiedelemnec ki tudgya mieſ... rayta. d. Az király ellen való tuſakodokról és az ellen való törekedesröl vagy az halal ellen való törekedesröl ſzol, mintha azt mondana, nem mentheted meg magadat az haláltól az feiedelem ellen. károckal, mennec az ö királi ſpekek gehért kegyetlenked.

e: Okat mondgya miért wralkodnac az feiedelmec Mert meg haltnac el temettetnec, és minec vtánna ki ſzent helyböl, az az, minec vtánna meg valnac az töl, melly ſzent hely, el feleitetnec az ö kegyetlenſe f. Annac mondgya okat az feiedelmec miért nec nagy bátorſággal, tudni illic mert az Iſten el balaßtya az büntetéſt.

kia nem mondatic ellenec, melly az ö gonoſ'ſágoknac büntetéſére vólna: Azért viſi az ö ſiiuec öket ez bátorſágra, hogy gonoſit czelekedgyenec.

12 g Ha meg hoſſiabitanis Iſten életét az bünöſnec azki ſiázſioris vétkezic: Mind az által tudom én hogy az Iſten félöknec léſien iól dolgoc, az kic az ö ortzáiát félic.

13 Es az hitetlennec nem léſien iól dólga, és nem hoſſiabittya meg az ö életét, ollyan léſien mint az árñyéc, mert röttegi az Iſtennec ortzáiát.

14 b Vagyon e földen illyen hijába valóſág, mert vadnac oly igazac kiknec dólgoc léſien az gonoſioknac czelekedetec ſierint, és vadnac gonoſioc kiknec dolgoc léſien az igazaknac czelekedetec ſierint, és mondám hogy ez is nagy hijába valóſág.

15 Annac okaért diczérem; vala én az vigaſágot, és hogy ninczen embernec iob ez világon, hanem hogy egyéc igyéc és vigadgyon, miuel hogy az ö életénec napiáiban, mellyeket ád néki Iſten ez világon, az ö fáradſágánac haſina czac ez vólna.

g: Az fejedelmec mondaſánac vegezetét kic, az bünben hizelkednec magoknac. Azt mondgya azért hogy ha meg hoſſabittyais Iſten eletekhet az hegyetlenecknec, de vgyan czac az Iſten félönec léſzen végre iol dolga. b: Az az, Az iokna és igaznac go oſzul, az gonoſzoknac iol léſzen dolgoc.

k: Tudni illic az teſtnec okoſſága ſzerint.

IX. Réſz.

Minec vtanna meg mutatta volna az felsö Caputban ez világi dolgoknac hijaba valoſágat az fejedelmeknec példátokban: Immár ez Caputban vgyan azont meg mutattya az ollyan dolgokban, mellyec az Iſtennec prouidentiatabol vadnac, mellyec az embernec okoſſágának felötte vadnac, Azt mondgya azért és ezt mutattya meg ez Caputban hogy ninczen az embernec hatalmaban hogy maganac ſemélye felöl, czelekedetinec és tudaſánac elömenetelı felöl végezzen, mellyböl

ez iö ki, hogy mindenec hijába valoſág alá vettetec

1 ANnac okaért adám az a én ſiiuemet a böltſeſégec meg tudáſára, és hogy meg látnéc mindendolgot melly ez földön léſien, ha ſem éijel ſem nappal az ſieme álmot nem látis.[b]

2 Es eſiembe vöm az WRnac minden dólgai felöl, hogy az ember nem mehet végére ez világon való dolognac, az mellyért múnkalkodic az ember hogy annac végére meñyen, és nem mehet végére, söt inkáb ha azt mondgyais az bölcz ember, hogy azon vagyon hogy végére mennyen, mind az által nem mehet végére.

3 Mind az által látom vala az én elmémben hogy mind ez (iól lehet mind ez bizonyſágot téſien arról, hogy mind az igazac és bölczec, és azoknac minden czelekedetec Iſten kezében vadnac, és hogy ſem ſierelmes ſem gyülöſéges ioſiágockal nem élhetnec, és hogy azoc közzül egyickel ſem ſiabadoc.)

4 c Látom vala mondoc hogy ez, mind ezeken eſic ſiinté úgy mint egyebeken, és hogy azon ſierenczéie vagyon az igaznac és gonoſinac, iónac vagy tiztánac és tiztátalannac,

a: Ertelme ez négy elsö verſnec ez: Mi nec vtánna adtam vólna magamat az ollyan dolgoknac meg gondoláſára mellyec az ember eretec felette vadnac, tollyhet vém eſzembe hogy az Iſten dolgai meg fogbatatlanoc, mind az által latam hogy mind ezec (az mellyekröl ide ala ſzol) ſzinte vgy eſnec az igazakon bölczeken és azoknac czelekedeteken mint akar melly közemberen, Mellyetnem azért mondoc hogy az Iſtennec gondviſeléſét tagadnam, vollegyen az mert ſemmi nem eshetic emberecknec ſem ſzemelyeken ſem czelekedetinken melly meg nem mutatt az Iſten gondviſeléſét és hogy ninczen ſemmi ereie emberecknec tudáſára, Tu

az ö magoc ſzemelyenec és czelekedetinec igazgatáſára, Tu udbba az felsö Caputban ſzola az fejedelmeknec czelekedetröl, itt pedig ſzol az Iſten dolgairol mellyec az emberi okoſſágnac felette vadnac. b: Az az, Adám magamat az ollyan dolgoknac meg tudaſára, mellyeknec meg tudaſaban és fogaſ ba az emberec nyughatatlanoc c Eſzedbe vegyed hogy ezeket mind az 13 verſig, mondgya Sálomon az teſtnec okoſſágábol és itéletiböl és az Epicuruſoc képében, kiknec haſoc iſtenec. Mi denbe igy czelekedic pedig ez iraſában eböſſer az ſzent lélec ertelmet mondgya meg, az vtán az teſtnec itéletit.

mind annac az ki áldozic, mind
az ki nem áldozic, vgy az iónac
mint az bünöſnec, az esküuönec
vgy mint az ki beczülli az eskü-
uéſt.
5 Es hogy mind az Eeg alatt való
dolgokban ez gonoſʒ vagyon hog
mindeneknec egyenlö ſʒerenczé-
iec vagyon, és hogy az emberek-
nec fiai kinkec ſʒiuec tellyes gonoſ
ſággal, és kiknec elméiekben min
den bolondſág vagyon az mîg él-
nec, haſonlatos képpen az töb ha-
lottac közzé mennec.
6 Mert akar mellyiket válaſʒ-
ſʒad, czac ez világon *d* vagyon re
ménſége, ſöt inkáb az élö ebnekis
iobban vagyon dolga hogy nem
az meg hólt oroſʒlánnac.
7 Mert az élöc tudgyác hogy
meg halnac, De az halottac ſem-
mit nem tudnac, és azoknac ſem-
mi iutalmoc ninczen, miuel hog
azoknac emlekezetec el feleytet-
tett.
8 Mind ſʒerelmes ioſʒágoc azok
nac, mind gyülöſéges, mind ké-
uánatos, immár el veſʒett, és töb-
be ſemmi réſʒec ninczen ſemmi
dologban melly e zvilágon léſʒen.
9 Nó azért egyed vigaſággal
az te kenyeredet, és igyad vidam-
ſággal az te borodat, az mîglen
keduesec Iſtennec az te czeleke-
detid.
10 Az te ruháid mindenkor le-
gyenec feiérec, és az olay az te fe-
iedröl el ne fogyátkozéc.
11 Eely az te feleſégeddel mel-
lyet ſzeretſʒ, az te hijába való é-
letednec minden napiáiban, az
melly feleſéget Iſten adott néked
ez világon azt e hijába valóſágod
nac napiaiban, ez az te réſʒed az te
életedben és az te munkádban,
mellyel ez világon munkálo
ſʒol.
12 Valamit akarſʒ czelekedni az
te kéuánſágod ſʒerint azt czele-
kedgyed, Mert ſemmi czeleke-
dett, okoskodás, tudomány és
bölczeſég ninczen az koporſó-
ban az houá menendö vagy.
13 Fordituán magamat, látám
hogy ez világon nem az könyü
emberecké az futás, és nem az e-
röſſeké az vijadal, nem az böl-
czeké az kenyér, nem az okoſo-
ké az gazdagſág, és nem az ſʒé-
peké az keduesſég, hanem idö ſʒe-
rint és *f* törtenetböl léſʒnec mind
ezec.
14 Es hogy az ember nem tud-
gya az ö ideiét, mint az halac
mellyec meg fogattatnac az go-
noſʒ hálóban, és mind az mada-
rac mellyec meg fogattatnac az
töörben, azonképpen meg fo-
gattatnac az emberec az gonoſʒ-
nac ideién, mikor az környül vé-
ſʒi öket nagy hirtelenſéggel.
15 Eztis ez bölczeſéget láttam
ez világon, es én elöttem nagy
vólt.
16 Tudni illic hogy az város
kiczin vólt és abban keués embe-
rec, és el iött az ellen hatalmas
király, és azt környül vötte, és az
ellen nagy eröſſégeket eppitet.
17 Es táláltatott abban ſʒegény
ember ki bölcz vólt, és az ö böl-
czeſégéuel azároſt meg ſʒaba-
ditotta

d: Az az, akar az igazat, akarat à hamiſſát valaſzd, akar az iot akar az gonoſzt, azoknac czac ez világon vagyon reménſégec, iob pedig az élet, akar melly hala valo légyen az halálnál. Mellyet mond Sálomon azt teſtnec iteleti böl.

e: Azt mutatya itt meg hogy ninczen az ember erraiebe az ö maga dolgánac elö vitele, mellyet ember az törteneinec tulaydonit.

f: Eſzédbe vegyed hogy itt Sálomon ſzol az teſtnec ítéleti ſzerint.

g: Az embereknec tanáczoknac elö mentec, ninczen az embereiben, mellyet ſzép példa beſzéddel ekeſit és bizonit. Ez pedig az Argumentum. Az bölczeknec tanáczoki mellyec haſznáſoc az emberi tárſaſágnac meg maradaſára ke ueſeknél be cſülletetſec, balgatahna pedig tanáczoc ſzidalmatos. Ninczen tehát az ember h talmaban tanáczána elömmetelt

ditotta, és ſenki meg nem emle-
kezett arról az ſzegényről.
18 Ackor én azt mondám: Iob
az bölczeség az erősségnél, iólle-
het az ſzegénnec bölczesége vtála-
tos, és az ő beszédit nem halgat-
tyác meg.
19 Es az alázatos bölcznec be-
szédit kel inkáb halgatni, hogy
nem mint az bolondockal wral-
kodónac kiáltáſát.
20 Es hogy iob az bölczeség az
hadakozó szerszámoknál: és hogy
egy téuelgő foc iót vezt el.
21 Miképpen az meg hólt legyec
az Paticariuſnac kenetit meg bű-
dősitic: azonképpen az ollyan
embert ki à bolczeségért és ditsőſ-
ſegért böczülletes, meg gyalázza
egy kiczin balgatagſág.
22 Az bölcz embernec ſziue az
ő iob kezénél vagyon, és az bo-
londnac, az ő bal kezénél.
23 Mert az bolond mikor az v-
ton iáris, az ő ſziue balgatag, és
mindeñec hirdeti hogy ő bolond.

Ertelme ezaz, hogy az bölcz ember mind az okoſſággal és maga gondolua czelekeszic-de az bolond mindent maga gondolattya nul bolondul.

X Rész.

Meg tanic Salomon, mimodon viselllyéc magokat az emberec az hatalmaſokhoz, Az vtán meg mondgya minemő dolgoc kőuetkeznec mind az io mind az gonosz és hituan feiedelemnec birodalmából. vtolſor inti hogy az feiedelmec felől az ember ezzrességesen ſollyon.

1 Mikor az feiedelemnec ha-
ragia fel geried te elle-
ned, az te helyedet el ne had
gyad, mert az ſzelidſég ſoc bűnő-
ket le czendeſit.[a]
2 Vagyon egy gonoſz mellyet
láttam ez világon, az téuelgéſtől
melly ſzármazic az feiedelemtől.[b]
3 Hogy az bolondságnac nagy
méltoſága vólt, az gazda-

a Tudniillic az feiedelmekben az szolgakbanis. b Masodic oka miért kelleyen az feiedelemmel szelíden czelekedni, mert az ölezec gyakorta amélküllis gyalazatban vadnac. c Harmadic

goc pedig gyalázatban űltenec.
4 Láttam hogy az ſzolgác lo-
uakon űltenec, az feiedelmec pe-
dig gyalog mentec, az földőn
mint az ſzólgác.
5 [c] Az ki vermet czinál, abba be
esic, és az ki az gyepűt el hánnya,
meg marattatic az kigyótól.
6 Az ki az kőueket helyéből ki
hánnya, fáradſágot ſzenued azoc
miatt: Az ki haſogattya az fát,
veszedelemben forog az miatt.
7 [d] Ha az vas meg tompul és an-
nac az éli meg nem kőſzőrűltetic,
hanem ereiét keſérgeti, De à böl-
czesség minden dolognac igazga-
táſára nagy elő menetel.
8 Ha meg harap az kigyó melly
meg nem varáſoltatott, [e] ſemmi
haſzna ninczen az varáſló beſzé-
deknec.
9 [f] Az bölcz ember ſzaiának be-
ſzédi keduesec, az bolond pedig
az ő maga aiakaiual el veszti ma-
gát.
10 Az ő ſzáiánac beszédinec kez-
dete bolondſág, és az ő ſzáiánac
beſzédinec végeis balgatagſág.
11 [g] Az bolond ſzaporittya à ſzót
(és ezt mondgya:) Nem tudgya
az ember az mi kőuetkezic, és az
mi vtánna lészen kiczoda mond-
gya meg azt néki.
12 [h] Az bolondnac munkáioc el
fárazttya őket, vgy mint kic az
városbais nem tudnac menni.
13 Iay te néked orſzág, mikor az
te

oka, Mert az ki szeret vagy kereſi az feiedelmet, abban el veſz, holot negy haſonla toſſággal meg gyarazza meg az engedetlenſég miatt boz.
d: Az az, Ha az ember gonoſzul czelekeſzic és nem él bölczeſſeggel, hanem ereiet keſergeti,
e: Varáſoltott kigyonac fohtec azt mondani, melynec az mérget el veſzic varáſlas altal etc.
Ertelme pedig ez, miképpen meg nem oruoſolhattyac az ollyan kigyonac marasat az melynec mérget el nem vőttéc azonképpen oruoſolhatatan az ollyan gonoſz melly az bolondſágból ſzarmazic.
f: Negyedic oka, miért kel az feiedelemmel ſzelededen czelekedni. Mert az ember ollyan módon keduet talal.
g: Tremelius igy fordittya Akar mint az ember ſzaporitſa à ſzot à bolond mind az által nem tudgya mitſoda az à mit mőd, vagy az vtán mi kőuethezic kiczoda mondaná meg néki? az az, ſem eleit, ſem végét nem tudgya beſzédénec. h: Az az, noha ſoc dologgal fáraztyac magokat, mind az által ſemmit nem tudnac czac az várasba nem tudgyac mellyet az gyermekekis tudnac.

i: Az gyermec királyon ért nem olly királt az ki idöuel gyermec, hanem az ki bölczesseggel, okossággal gyermec, az az, bolond, esztelen. Az reggeli étlennis nem egyebet ért hanem e-te:ben italban valótob;odaft mertekletlenséget.

te királyod gyermec, és az te fe-
iedelmid reggel éßinec.

14 Bódog vagy te orßág, mi-
kor az te királyod ieles embe-
reknec fia, és mikor az te feiedel-
mid alkolmas idöben éßinec az
testnec ereieért, és nem az italért.

15 Az restßég miatt el-hanyatlic
az ház, k és azon restßég miatt tse-
pegö az ház.

16 Mikor vigaságnac okaért la-
kodalmat ßereznec, és az bor
meg vidamittya az elsöket, és az
pénz azt ßerzi hogy mind ezec
meg legyenec.

k: Mint ha ezt mondana, azonképpen meg romol az emberi társáság az feiedelemnec gond-viseletlensége miatt.

l: Az az, Soc fülöc vagyon az feiedelmeknec, és meg hallyác az mit felölöc mödanac.

17 Még az te gondolatodbanis à
királynac gonoßt ne mondgy, és
az té házadnac titkos réßiébennis
gonoßt à gazdagnac ne mondgy,
mert az Eegi madáris el vißi az
ßót, és az ßárnyas állatis be vá-
dolna az te beßédedet.

XI. Rész.

Salomon inti az embert alamisnálkodásra, az Isten igéretiben való bizodalommal. Az Istennec czudalatos dolgairol ßol, és czudálatos igassagárol, mellynec int hogy engedgyünc. Vrolfor azokat kic ez világi iokban gyönyörködnec, inti hogy az halálrol és ez világon minden dolgoknac hijába valóságárol meg emlekezzenec.

Az kenyeren érti az gabonát, az te bonadat. Ted az viz mellé, az az, olyan helyen: miez vers alamisnál kodásra mint, es i z Biblia vos szá.. neuez pe bizonta ért, mint ezt mondi, az te io

1 VEssed az te kenyeredet az
viz mellett, a mert soc ha-
poc múluán meg találod azt.

2 Adgy réßit hétnec auagy nyoltz-
nakís, b mert nem tudod miczoda
veßedelem köuetkezic à földre.

3 Mikor az fellegec meg telnec,
esöt adnac ez földre, c és ha le e-
sendic az fa délre, vagy éßakra, az
melly helyre le esic, ott marad.

4 d Az ki az ßelet nézi nem vet

az, és az ki az fellegre néz, nem
arat.

5 Miképpen hogy nem tudod
az ßélnec vtát, és mimódon gya-
rapodnac az czontoc, az aßßoni
állatnac mehében, azonképpen
nem tudod az Istennec dolgát,
mimódon czelekedgyéc minde-
neket.

6 e Reggel veßed el az te mago-
dat, és estueis ne restelkedgyél,
mert nem tudod mellyic iob, e-
zé auagy amaz, auagy ha mind
az kettö ió léßen.

7 Iollehet édes ez világ, és ió
ez mi ßemeinckel néznünc à na-
pot.

8 De ha soc esztendeig élis az
ember, és mind azokban öruen-
dezis, Mind az által meg emle-
kezzéc az setétségnec napiairól,
f és hogy ha vgyan sokis az mi
esztendönc, mind az által vala-
mi léßen, mind hijába valóság.

szagodból, marhadból sokaknac alamisnálkodgyal. c: Ez hasonlatosság általis alamisnálkodásra int: mikor az fellegec meg telnec esöt adnac azonképpen az gazdag ember osztogasson az ö gazdagságából, iollehet igeretis lehet ez. Az Isten meg algya az mi veteményinket esöuel, hogy nyereseggel vegyüc azt be, igy az mit az szegénnec adunc nyereseggel fizeti meg az Isten. Az má sic hassonlatosságot igy magyarazzac. Az halálban vagy iob kezre, vagy bal kezre esel, ott maradsz, és azt io tetemenec minden alkalmatosságától meg fosztatol. De iob légyen ha igy fordittyuc: Az te magod valamelly félé esic ott marad, és onnét minden kétsegnélkül nyereséggel veszed viszsza. d: Az az, Miképpen az szanto vetö ember nem nézi sem az szelet, sem az felleget, azonképpen az io tételben ne gondoly semmit az mi meg tartoztathatna. e: Az az. Mindenkor iol tegy missal mig elsz. f: Erti az halalt.

XII. Rész.

Az Salomon az magában bizakodo embert szolituán, az Istennec, az vénségnec es az halalnac meg gondolására inti. Es akaruán el végezni az könyuet, erösiti megis az felsö tudomanyt, hogy ez vilagon ninczen egygyéb hijaba valoságnál: Es indit Isteni félelemre, az Istennec el iöuetelirö, és ez vilagnac meg iteleserö1 vöm eröseggel.

1 ÖRuendezz iffiu az te iffiu-
ságodban, és vidamitson
meg tégedet az te ßiued az te if-
fiuságodnac ideiében, és iáry az

Ez ket verset nemellyec az felsö cáputhoz ragaßtyác, de nem igazan.

te

te ſiuuednec vtaiban, és az te ſe-
meidnec látáſiban, De meg tud-
gyad hogy mind ezekért az Iſten
tégedet itéletre vonſzon.

2 Veſd el az haragot az te ſzi
uedből, és veſd el az gonoſzt az
te teſtedtől, mert az iffiuſág, mint
ſzinte az mi ſzületéſűnc hijába va-
lóſág.

3 Es emlekőzzél meg az te te-
remtődről az te iffiuſágoknac i-
deiében, mig az veſzedelemnec
napiai el nem iőnec. Es mig el
iőnec az eſztendőc mellyekről
azt mongyad: nem ſzeretem e-
zeket.[b]

4 Az mig az nap meg ſetétedic
az világoſſággal, az hólddal és
czillagockal egybe, és mig az
ſzürő főllhőc el érkeznec az eső
vtán.[c]

5 Az melly időben meg moz-
dúlnac az háznac amaz őrizői,[d]
és nem biriác magokat az erőſſec,
és meg állanac az ételnec őrlői,
és meg homályoſodnac az abla-
konki nézőc.[d]

6 Es az aytóc kiuől be zárlat-
nac,[e] az malomnac zúgáſánac
meg állááért, és mikor fel ſer-
kenczac az madarkának ſzauára-
is, és mikor meg ſzűnnec az éneklő
leányoc.

7 [f] Mikor minden halmoczka-
tól félnec és az vton való botla-
ſtól: Es mikor az mondola fa
meg virágzic: mikor az ő kéuán-
ſága meg fogyárkozic és mikor
az ember az ő életének vtólſo i-
deiére iút, és mikor kerűlnec az
vtzán az ſiróc.

8 [a] Minec előtte meg rőuidűl-
ne az ezűſt kőtel, és meg romol-
na az arany palaſkoczka, és az ve-
der el tőrnéc az forráſnál, és meg
tőrnéc az kerec az kútnál.

9 Es minec előtte à por főlddé
légyen az mint az előtt vólt, az lé-
lec pedig meg térien az Iſtenhőz
az ki adta vólt azt,

10 [b] Felőtte nagy hijába valóſá-
goc, azt mondgya az prędika-
tor, mind ezec hijába valóſágoc.

11 Annac okaért (miuel hogy az
Prędikátor bőlcz vólt és, az né-
pet tudományra tanitotta, és tu-
dakozuán irott ſoc bőlcz beſzé-
deket.

12 Es igyekezett az Prędikátor
meg tudni ſoc kéuánſágos beſzé-
deket, igaz iráſt és igaz beſzédeket

13 Mert az bőlczeknec beſzédec
haſonlatoſoc az fulakhoz, és az
Iuhkoſárnál az főldbe erőſſen le-
uert ſzegekhőz, mellyekre tanitott
egy páſztor.)

14 Mind ezekből mondom fi-
am inteſſél meg. Az ſoc kőnyuek-
nec iráſának nem vólna vége, és
az ſoc kőnyueknec oluaſáſa fá-
radtſágra vólna az teſtnec.

15 A dolognac ſummáia ez: mind
ezeket haluán, az ISTENT FEL-
LYED, es az ő paranczolatit meg
tartſad, Mert ez az embernec fő
dólga.

16 Mert minden czelekedetet az
Iſten itéletre elő hoz, minden tit-
kos dologgal, akar ió akar gonoſz
légyen az.

ENEK-

a: Az haragon erti az gonoſſágot mellyert az Iſten haragia kőzel ezic emberre.
b: Az veſzedelmeknec napiai azoc az meg ſiketűlt fűlec, az vén emberec gyakorta ſiráſnac, es mikor az te ſzemeid hogy az napból kiszall lagoc homalyosoknac látſzanac és mig az ſirás vtán az te ſzemeid meg homályoſodnac, mert az vén emberec gyakorta ſiráſnac.
d: Az az az mellyekben az te kezeid, labaid reſzketni kezdenec, és az te fogaid ſzemeid nem kezdenec ſzolgálni.
e: Az az mikor az te ſzaid, az te ſzaidorod, fűleid bezárlotatnac hogi azoknac ſemmi haſznát ne vehesſed, mikor hogy nem ehetel és nem emeſzthetz es mikor arra az időre iutſz hogy czac az madarka ſzauára is fel ſerkeny és nem alhatz, ſem pediz az Eneklesbe nem gyönyörködől.
f: Az az, Mikoron az emberec minden kerec minden kiczin tereh ſulyos leſzen, nin ſenki ſzágrol meg ſolgatnac, fei lába az koporſoba léſzen, és ſirattyac ötet az ő attyafiai barati.
g: Az az, mig meg nem görbüls (mert az ezüst kötelen érti az ember hátta gerezdinec velleienec kőtelet, melly mikoron meg röuid dől az ember hátais meg görbül) Es mig az te feied veleienec ſziuednec az ereknec, es inadnac termeſzet ſzerint valo erei meg nem fogyatkoznac. Mert az embernec feie mint egy arany palask az meg ſzaradtnac az vtán az ſziue, vgy mint forráſoc az erec penig az mellyeckben az vér futkos mint egy veder lanczos kerekéuel egybe.
h: Be rekeztti Salomon az ő beſzedit bolondságát ſokat mondván; kőlcz ſő, hogy az mint meg mondotta ec idig mindenec el muládnac. Máſodic: Hogy az Iſtent felelye az ember minel hogy czac vagyon az állandó ſág; ő tudni illic az ſzent ielec.